

Та коли до чужої, хоч і живої, мови можна б іще сяк-так прикласти правило: „заучуй на-памнять граматику“ (тепер зовсім не так уже учать чужих мов, не з граматики вчать, а просто практикою, балакаючи відразу чужою мовою) — то до граматики

рідної мови

прикладати це правило, значить: *єршити*.

Не можна забувати, що кожний із нас рідну мову знав сяк-так із дому, розмовляв нею дитиною, чув на вулиці, на селі, та що тільки призабував її в чужій школі та через иньчі причини, от хоч би через салдатчину. *Учити ся на-памнять того, що вже знаєш* — шкода часу, та ще й до того — це дурниця!

2. ЯК ЖЕ ТОДІ РОЗУМІТИ НАУКУ ГРАМАТИКИ.

А так, що граматика нічого не *приписує*, вона самовільно нічого не *творить*, сама не *укладає*, а тільки збирає все те, що в мові є, сортує, розбірає, звідкіля що взяло ся та куди належить — словом: із усього цього матеріялу, що в мові є, *складає закони й більш нічого!*

Увесь цей матеріял, який граматика розбірає, у нас *самих* —, тільки що ми ним *несвідомо* користуємо ся, вживаємо його так, як нам наше *чуття* каже. А граматика на те, щоб дати нам *свідомість*, чому ми кажемо так, а не инакше (що „я бою ся *чоловіка*“, а не — „*чоловікові*“, що я „*придивляю ся чоловікові*“, а не — „*чоловіка*“), чому ми тоді вживаємо того слова, а другий раз иньчого (що на кравця кажемо *кравець*, а на його жінку — *кравчиха*, вчитель — *великий*, а вчителька — *велика*), чому ми вживаємо тоді такої форми, а иньчим разом инакшої, словом — *граматика* *освідомлює з законами мови* так, як *фізика з законами природи, геологія з законами творення землі і т. д.*

Ми бачимо блискавку, чуємо грім, а що воно таке, то це *вияснює фізика*. Таксамо ми вживаємо слів: *камінь, камінець, каміньчик, камінище, камінюка, де треба й як треба*, але аж граматика *вияснює й освідомлює нас із тим, чому ми так кажемо, а не инакше*. І як нам треба світла в тому,